

Roman Kuhar
 Filozofska fakulteta, Ljubljana
 DOI: 10.4312/SSJLK.53.87-95

Vse ljubezni so enako (s)lepe: razkritje istospolne usmerjenosti v družini

Prispevek se naslanja na primerjalno analizo podatkov iz dveh valov raziskovanja vsakdanjega življenja gejev in lezbijk v Sloveniji (2003 in 2014) in se osredotoča na vprašanje razkritja istospolne usmerjenosti v kontekstu družine. Tu ljubezen igra dvojno vlogo: kot starševska ljubezen pomembno opredeljuje odzive na razkritje istospolne usmerjenosti otroka in poznejše (ne)sprejemanje te identitete, kot homoerotična partnerska ljubezen pa pomembno utrjuje posameznikovo homoseksualno identiteto: raziskave v Sloveniji kažejo, da pomemben delež gejev in lezbijk razkrije svojo spolno usmerjenost staršem šele, ko so v istospolni partnerski zvezi.

razkritje, homoseksualnost, istospolna usmerjenost, starši, družina

The contribution draws upon a comparative analysis of two waves of research into the everyday life of gays and lesbians in Slovenia (2003 and 2014), focusing on the question of the disclosure of same-sex orientation in the context of the family. Here, love plays a dual role: as parental love, it importantly defines the reaction to the child's »coming out« and the later (non-)acceptance of this identity; as homo-erotic love for one's partner, it importantly confirms the individual's sexual identity. Research in Slovenia shows that a significant proportion of gays and lesbians reveal their sexual orientation to their parents only when they are in a same-sex partnership.

coming out, homosexuality, parents, family

Uvod

Pred skoraj dvajsetimi leti, januarja 1998, je Roza klub, takratno združenje gejevskih in lezbičnih organizacij v Sloveniji, lansiral plakatno akcijo z naslovom *Vse ljubezni so enako lepe*. Na plakatu so bili trije pari – lezbični, gejevski in heteroseksualni – čeprav je bilo to skorajda težko opaziti, saj so bili obrazi vseh šestih ljudi na plakatu odrezani, da si ne bi ustvarili vnaprejšnjih sodb. Ta plakat je bil ena od bolj odmevnih političnih akcij gejevske in lezbične skupnosti v Sloveniji do tistega časa, ki se v boju za enake pravice sklicuje na ljubezen. Morda je bil plakat še toliko bolj odmeven, ker je bil takoj deležen grafičarskih dodatkov. A ti niso bili, kot bi na prvo zogo pričakovali, homofobni. Na plakat je namreč nekdo pripisal zgolj črko »s« pred pridevnik lepe: »Vse ljubezni so enako slepe.«

Slika 1: *Vse ljubezni so lepe ...*; vir: Roza klub, 1998

S plakatno akcijo je Roza klub želel opozoriti na potrebo po prepovedi diskriminacije na osnovi spolne usmerjenosti v delovno-pravni zakonodaji in odpravi diskriminacije na področju sklepanja zakonske zveze.

Dvajset let pozneje sta obe zahtevi skorajda uresničeni. Diskriminacijo na delovnem mestu prepoveduje zakon, ki je bil sprejet leta 2002 kot posledica evropske direktive, sklepanje partnerskih zvez pa je bilo najprej urejeno v zakonu iz leta 2005 in nato izboljšano z zakonom, ki je začel veljati leta 2017. Sprejetje tega zakona je pomembno povezano z uporabo ljubezni kot politične strategije. Leta 2015 je namreč v Sloveniji potekal že drugi referendum o družinskem zakoniku, ki je predvideval pravno izenačitev raznospolnih in istospolnih partnerskih zvez.¹ Ker je bila sprememba zakona zavrnjena, je bil nekaj dni po referendumu v parlamentarni postopek vložen nov, nekoliko spremenjen predlog, ki je uredil pravno priznanje istospolnih partnerskih zvez v ločenem zakonu – v Zakonu o partnerski zvezi. Zakon ni bil zgolj odziv na več kot dvajset let poskusov ureditve tega področja – prvi predlog zakona je bil pripravljen že leta 1993 –, pač pa tudi odziv na osrednje sporočilo zagovornikov istospolnih porok med drugim referendumom: »Čas je! Čas je za ljubezen, poroko in družino!«

Sklicevanje na ljubezen kot obliko politične strategije sicer ni nov pristop znotraj LGBT gibanj v svetu, je bil pa fokus na »ljubezni in srčkih« nov pristop v domačem LGBT gibanju. Pred tem se je gibanje sklicevalo predvsem na enakost, enake pravice, človekove pravice, pravne vidike itn., v času drugega referenduma pa so v ospredje stopile osebne zgodbe o partnerski in družinski ljubezni.

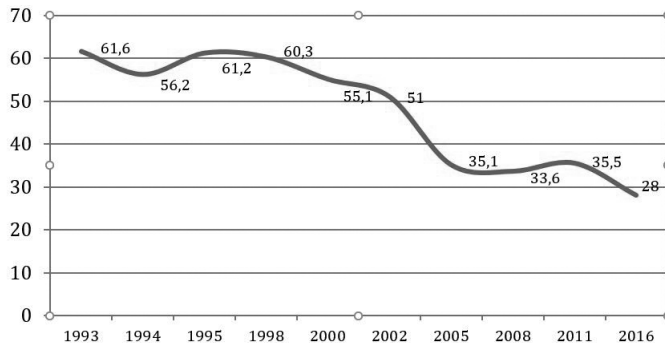
Ob vzponu populističnih izključevalnih diskurzov sklicevanje na racionalne argumente torej ni imelo potrebne mobilizacijske moči, zato je bilo treba naslavljati čustva in se sklicevati na ljubezen. V nekaterih tujih razpravah o istospolnih porokah – na primer v ZDA ali na Irskem – je bila to zmagovita politična taktika. Čeprav je na referendumu leta 2015 večina od 36 % volilnih upravičencev, ki so se referendumu udeležili, glasovala proti, sta oba referenduma (2012 in 2015) pomembno prispevala k vidnosti gejevske in lezbične skupnosti v Sloveniji ter k prepoznavanju, da je položaj istospolnih partnerskih zvez in družin treba urediti. Zakon o partnerski zvezi iz leta 2017 ureja glavnino težav, s katerimi se lahko srečajo istospolni pari, a ohranja nekaj pravnih in predvsem simbolnih razlik: istospolni pari ne morejo skupaj posvojiti otroka in niso upravičeni do oploditve z biomedicinsko pomočjo, v simbolnem smislu pa je ključna razlika v imenu institucije: heteroseksualni pari vstopajo v zakonsko zvezo, istospolni pari pa v partnersko zvezo. Kljub temu so že prve sklenjene partnerske zveze pokazale, da se bo tako v medijskem kot javnem diskurzu najverjetneje uveljavila kar beseda »poroka« tudi za istospolne pare, čeprav v pravnem smislu to ni natančna oznaka. Nenazadnje sta prvi partnerki, ki sta vstopili v istospolno partnersko zvezo na dan, ko je zakon začel veljati, v vseh medijskih pojavljanjih naslavljali druga drugo kot »žena«.

¹ Prvi referendum o družinskem zakoniku, ki je vključeval pravno izenačitev istospolnih in raznospolnih partnerskih zvez, z izjemo možnosti posvojitve, je bil izveden leta 2012. Večina sodelujočih (55 %) na referendumu je zakon zavrnila. Leta 2015 je potekal referendum o amandmaju k Zakonu o zakonski zvezi in družinskih razmerjih, ki je prav tako vnašal pravno izenačitev istospolnih in raznospolnih partnerskih zvez v slovensko zakonodajo, a je bil zavrnjen na referendumu s 64 % glasov proti. Za pregled in analizo političnih bojev na tem področju v Sloveniji glej Kuhar, Mencin Čeplak, 2016, za analizo gibanj, ki so se organizirala v boju proti pravni izenačitvi istospolnih in raznospolnih parov, pa Kuhar, Paternotte, 2017.

Tovrstnim »porokam«, ki pomembno redefinirajo javni prostor in ga odpirajo za vidnost ne zgolj ene oblike ljubezni, predhodijo manj javne, pravzaprav intimne zgodbe, ki se prav tako dotikajo ljubezni. V pričujočem prispevku se bomo zato na osnovi raziskovanja vsakdanjega življenja istospolno usmerjenih v Sloveniji ukvarjali z vprašanjem razkritja spolne usmerjenosti v kontekstu družine, kjer igra ljubezen dvojno vlogo: kot starševska ljubezen pomembno opredeljuje prve odzive na razkritje istospolne usmerjenosti otroka, kot homoerotična partnerska ljubezen pa utrjuje posameznikovo homoseksualno identiteto. Raziskave v Sloveniji kažejo, da pomemben delež gejev in lezbijk razkrije svojo spolno usmerjenost staršem šele, ko so v istospolni partnerski zvezi, ko so torej – zaljubljeni.

Vsakdanje življenje gejev in lezbijk v Sloveniji

Socialna distanca do istospolno usmerjenih, ki jo merijo raziskave Slovenskega javnega mnenja (Toš 1999, 2004, 2009, 2016), se je bistveno skrčila v zadnjih dvajsetih letih. Za devetdeseta leta prejšnjega stoletja velja, da je več kot vsak drugi vprašani državljan oziroma državljanka Slovenije trdil, da ne želi imeti homoseksualca za svojega soseda. Ta delež, ki je v devetdesetih letih dosegal približno 60 %, se je do lanskega leta več kot prepolovil: leta 2016 je 28 % vprašanih trdilo, da ne želijo imeti homoseksualca za soseda.

Slika 2: Socialna distanca do istospolno usmerjenih oseb v Sloveniji 1993–2016; vir: Toš 1999, 2004, 2009, 2016

Kljub tem premikom, vsaj na ravni izražanja stališč, pa raziskave o vsakdanjem življenju gejev in lezbijk v Sloveniji kažejo (Švab, Kuhar 2005; Kuhar 2014), da do pomembnih premikov prihaja predvsem v zasebni sferi in manj v javni. Primerjalni podatki dveh valov omenjenih raziskav² kažejo, da se delež izkušenj homofobnega nasilja v desetletnem obdobju ni zmanjšal: še vedno skoraj vsaka druga istospolno usmerjena oseba, ki je sodelovala v raziskavi, poroča o vsaj enem, najpogosteje pa več

² Raziskava o vsakdanjem življenju gejev in lezbijk v Sloveniji je bila izvedena dvakrat. V obdobju 2003–2004 je bil izveden prvi val raziskave na vzorcu 443 gejev in lezbijk. V drugem delu raziskave je bilo opravljenih 7 fokusnih skupin, v katerih je sodelovalo 36 oseb. Leta 2014 je bila raziskava ponovljena na vzorcu 1.145 gejev in lezbijk, kvalitativni del pa je bil ponovno izveden v obliki fokusnih skupin, v katerih je sodelovalo 36 oseb. Več o obeh raziskavah Švab, Kuhar 2005; Kuhar 2014.

izkušnjah nasilja zaradi svoje spolne usmerjenosti. Večina je izkusila verbalno nasilje (več kot 90 % vprašanih), dobra četrtina poroča tudi o fizičnem nasilju, 6 % pa o spolnem nasilju.

Pri vsem tem ljubezen nima veliko opraviti, prav nasprotno: nasilje poganja njeno nasprotje – sovražstvo –, ki ga zagotovo krepijo tudi najrazličnejši populistični govori. Ti so dobili širok oder za svoja sporočila v času obeh referendumov o pravnem priznanju istospolnih partnerskih zvez.

O drugačnih izkušnjah poročajo geji in lezbijke, ko govorijo o svojem zasebnem življenju. Čeprav lahko izkusijo nasilje zaradi svoje spolne usmerjenosti tudi v zasebnem življenju, pa primerjava podatkov iz obeh valov raziskave vendarle kaže pomembne premike: več vprašanih poroča o bolj pozitivnih odzivih – predvsem staršev – na njihovo razkritje. Prav ta vidik je, kot poročajo sami geji in lezbijke, vključeni v raziskavo, tesno povezan z vprašanjem ljubezni.

Prvo razkritje in razkritje pred starši

V družboslovju sedemdesetih in osemdesetih let je bila razvita vrsta modelov, ki so opisovali tipično pot, ki naj bi jo prehodila sleherna istospolno usmerjena oseba v procesu oblikovanja homoseksualne identitete. (Cass 1979; Troiden 1988) Ti modeli so bili pozneje, predvsem v devetdesetih, pogosto kritizirani, saj so vzpostavljali izkušnjo srednjerazredne osebe bele polti, najpogosteje moškega, iz zahodnega sveta kot univerzalno izkušnjo sleherne istospolno usmerjene osebe. Neizodostno so naslavljali vprašanje kulture, rase, vere, spola, hendikepa in drugih osebnih okoliščin, ki lahko pomembno vplivajo na to, kako posameznik živi in razkriva (ali zakriva) svojo spolno usmerjenost.

Drži tudi to, kar poudarja Eli Coleman (1982), da so naša življenja veliko bolj kaotična, fluidna in kompleksna, kot jih predvidevajo preprosti modeli oblikovanja posameznikove seksualne identitete. Čeprav seksualne identitete res ni mogoče opisati skozi linearni proces, kot so ga predvidevali omenjeni modeli, in ne obstaja univerzalna formula, ki bi opisala sleherni proces oblikovanja te identitete, se zdi, da je ključni trenutek, ki ga opisujejo modeli, še vedno – ključni. Gre za razkritje posameznikove istospolne usmerjenosti. To je v heteronormativnem svetu, v katerem glavina brezpogojno pričakuje, da je posameznikova seksualna identiteta heteroseksualna, še vedno potrebno.

Na osnovi raziskav o vsakdanjem življenju gejev in lezbijk v Sloveniji, enako ugotavljajo tudi podobne tuje raziskave, je ključno predvsem prvo razkritje in še bolj razkritje pred starši. Podatki glede prvega razkritja so v obeh raziskavah pokazali na nekoliko sprememb, vendar te niso radikalno drugačne v desetletnem obdobju. Prvo razkritje se praviloma ne zgodi v družini ali širšem sorodniškem krogu, pač pa v krogu prijateljc in prijateljcev.

Jaz sem povedal pri osemnajstih. Povedal sem svoji najboljši kolegici. Zraven je bila še ena kolegica, a je ni motilo. V bistvu smo se zjokali. [...] Po eni strani sta bili veseli, da sem jima to zaupal, nista pričakovali, ampak v bistvu sta me potem še tolažili, da to v bistvu ni nič takega. [...] Ni pa nobene drame bilo. (Matej, 27, 2014)³

³ Vsak citat iz fokusnih skupin je označen z imenom (vsa imena so spremenjena), starostjo respondenta in letnico, ki prikazuje, iz katerega vala raziskave je citat.

Razlika je bila zabeležena tudi pri odzivih na prvo razkritje: odzivi se premikajo v smer večjega števila pozitivnih odzivov. Prvo razkritje najpogosteje ni nenačrtovano, kar pomeni, da geji in lezbijke dobro premislijo in preverijo, pred kom se bodo razkrili in kakšen bi lahko bil njihov odziv na razkritje. Ker je pozitiven odziv na prvo razkritje še kako pomemben za posameznika in njegovo (homoseksualno) identiteto, podatek o visokem številu pozitivnih odzivov (leta 2003 je o pozitivnih odzivih na prvo razkritje poročalo 75 % vprašanih, leta 2014 pa 84 %) kaže tudi na to, da respondenti in respondentke uspejo dobro identificirati osebe, ki bodo pozitivno odreagirale na njihovo razkritje. Kljub temu pa jih slabih 20 %, delež se v desetletnem obdobju ni spremenil, poroča o vsaj eni negativni izkušnji zaradi razkritja, po kateri se je prekinil odnos z osebo, pred katero so se razkrili. Tudi v tem primeru so na prvem mestu prijatelji in prijateljice.

Boj zapletena zgodba se odvija v procesu razkritja pred starši. To razkritje glavnina vprašanih opisuje kot čustveno naporno, saj so bili prvi odzivi staršev pogosto povezani z različnimi oblikami čustvenega nasilja – bodisi z začasno prekinitvijo komunikacije, s posmehom ali čustvenim izsiljevanjem. Razkritje pred starši je naporno tudi zato, ker ogrozi pogosto nezavedna pričakovanja glede prihodnosti otrok, ki temeljijo na binarni spolni shemi in heteroseksualnih ritualih, kot so poroka, osnovanje lastne družine in podobno. Ta pričakovanja so povezana z družbeno zaželenimi scenariji, ki so različna po spolu in ki se ob razkritju – kot je dejala mama enega od respondentov – razblinijo v nič. Razkritje vzpostavi novo realnost.

Moja mama je imela občutek, da sem ji uničila vse življenjske načrte. (Tara, 30, 2003)

Moj oče je kar naprej govoril o vnukih. Povedal sem jima, da ne bom imel otrok samo zato, ker bi onadva tako želela. (Gabrijel, 40, 2003)

Ker je v Sloveniji fenomen protektivnega starševstva (Švab 2001) precej razširjen, so prej opisana pričakovanja še toliko močnejša. Starši namreč poskušajo vsiljevati svoja družbeno zaželeni pričakovanja prav zaradi potrebe po zaščiti svojih otrok. Švab (2016) opozarja, da tovrstna pričakovanja niso nujno zgolj altruistična, pač pa tudi egoistična: starše lahko pri tem vodijo družbena pričakovanja o odgovornem in uspešnem starševstvu, kar predstavlja velik pritisk na starše. S tem je povezan tretji razlog, zakaj je razkritje pred starši zahtevno in naporno: po razkritju starši niso več zgolj starši kateregakoli otroka, pač pa starši istospolno usmerjenega otroka, kar jih postavlja v isti heteronormativni klozet,⁴ v katerem se je pred tem znašel njihov otrok. Starši so namreč ves čas soočeni s heteronormativnimi pričakovanji družbe glede svojih otrok, kar pomeni, da morajo tudi sami narediti razkritje. Vendar pa raziskave o vsakdanjem življenju gejev in lezbijk v Sloveniji kažejo, da glavnina staršev ostaja v klozetu in poskuša prikriti informacijo o otrokovi spolni usmerjenosti. Na ta način se vzpostavljata dve novi obliki klozeta: družinski in transparentni klozet.

4 V slovenskem jeziku angleško frazo »coming out of the closet« prevajamo kot »priti iz klozeta« oziroma »razkriti se.« Klozet v arhaični slovenščini pomeni stranišče (in ne omare, kot v angleškem izvorniku), a je tudi stranišče ustrezna metafora: gre za prostor, kjer smo praviloma sami in skriti pred zunanjim svetom.

Družinski in transparentni klozet

Preden si podrobneje pogledamo oba klozeta, ki se lahko vzpostavita po otrokovem razkritju v družini, je treba poudariti, da razkritja v družini niso enakomerno porazdeljena med očeta in mamo. Čeprav zadnja raziskava iz leta 2014 kaže, da se več mladih razkrije pred očetom in mamo, še vedno velja, da je bistveno več lezbijk in gejev razkritih pred materjo kot pred očetom, kar deloma – glede na pripovedovanja naših respondentov – lahko pojasnimo z neobstojem komunikacije ali zgolj površno komunikacijo med respondentom in očetom ali kot posledico patriarhalnih binarnih razmerij, kjer mama poskuša preprečiti širjenje te informacije, ker pričakuje, da bi oče nanjo lahko odreagiralo negativno ali nasilno.

Enostavno sva si bila z mamo vedno bližja kot z očetom (zato sem povedal samo njej), kar pomeni, da sva se lahko dobro pogovorila. Neprimerno več časa sem z njo preživel kot pa z očetom. Ampak nimam nobenih problemov s tem, da me oče ne bi imel rad ali karkoli v tem smislu. (Sebastian, 31, 2003)

Mama je rekla, da ne bi bilo pametno povedati očetu, ker on preprosto ni tak tip človeka ... ne bi vedel, kako reagirati. Poskušal bi kalkulirati, zakaj se je to zgodilo njegovemu otroku in verjetno je, da bi za to krivil mamo. Ona bi nato nosila vse breme tega. (Ksenija, 30, 2003)

Respondentke in respondenti, ki so sodelovali v fokusnih skupinah, so bili večinoma razkriti pred obema staršema. Nekateri so pri tem izpostavljali predvsem negativne odzive očeta, čeprav je tovrstne odzive moč zabeležiti tudi pri mamah. Statistično gledano med mamami in očeti ni značilnih razlik v odzivih na razkritje, niti ti odzivi niso povezani s spolom respondentov. Razlike so povezane zgolj s starostjo: mlajši geji in lezbijke se pogosteje razkrijejo pred obema staršema in praviloma poročajo o bolj pozitivnih odzivih na razkritje. Raziskava iz leta 2014 je tako pokazala, da so se statistično značilno spremenili odzivi na razkritje glede na podatke iz prve raziskave: več respondentk in respondentov je poročalo o pozitivnih odzivih mame, očeta ter bratov in sester na njihovo razkritje. Vse to govori o postopni destigmatizaciji homoseksualnosti, vsaj v ožjem družinskem krogu, vendar pa to ne pomeni, da tudi mlajši ne doživljajo negativnih odzivov ob razkritju pred starši.

Očetu sem povedala, ja. Itak sta ločena in sem mu v eni jezi povedala, iz principa. Zadrta sem se, da sem lezbijka, ker sem vedela, da tega ne bo sprejel in da mu bo to udarec. Hotela sem ga zabiti s tem. [...] Začel se je dreti name, da to ni naravno in ne vem, kaj še vse. [...] Zdaj je že sprejel, ampak je to še vedno taka malo delikatna zadeva. (Meta, 24, 2014)

Glavnina sodelujočih v fokusnih skupinah je poročala, da so z razkritjem pred starši počakali do vstopa v istospolno partnersko zvezo. Menili so, da je partnerska zveza, torej istospolna ljubezen kot taka, pomemben dokaz njihove istospolne usmerjenosti in da »ne gre za fazo«.

Pomislim sem, da če bom povedal in mi ne bodo verjeli ... Ampak imam neko potrdilo, imam partnerja, fanta, ki ga imam rad. Samo zato (sem povedal takrat), lahko bi tudi brez tega povedal. (Patrik, 24, 2014)

Prvi odzivi na razkritje so povezani s šokom. To so zgolj začasni odzivi, ki se nato praviloma spremenijo v različne oblike pogojnega sprejemanja: starši se pomirijo, a večinoma pričakujejo, da bo otrok svojo spolno usmerjenost še naprej skrival in je ne bo razkril pred drugimi. Na ta način

se vzpostavi transparentni klozet: posameznik stopi iz klozeta, vendar je nato ponovno potisnjen vanj, le da tokrat starši vedo, da je posameznik »skrit« v klozetu. Starši torej sprejmejo novo informacijo, vendar niso pripravljeni v skladu z njo preoblikovati svojega delovanja. Na osnovi raziskav lahko rečemo, da je izkušnja transparentnega klozeta izkušnja večine gejev in lezbijk v kontekstu družinskega življenja – tako ali drugače se pričakuje, da posameznik ne bo razkrival svoje spolne usmerjenosti, predvsem ne v kontekstu najrazličnejših družinskih ritualov, kot so družinska kosila, praznovanja rojstnih dni in podobno.

Fenomen transparentnega klozeta jasno kaže, da razkritja ne moremo razumeti kot »enkratnega dejanja«, pač pa gre za relacijski proces, kar pomeni, da je razkritje dokončano šele, ko oba akterja, vključena v proces, sprejmeta novo informacijo in njene implikacije. (Davies 1992)

O tem dolgo časa nismo govorili ... o tem, kako živim. Pozneje, ko sem slišala, kako so se drugi razkrili, sem ugotovila, da starši po prvem šoku nikoli nič ne sprašujejo, ne glede na to, ali je bila reakcija pozitivna ali negativna. [...] To je znak velikega nelagodja. (Maruša, 27, 2003)

Ob razkritju se starši na eni strani znajdejo v primežu stereotipnih podob o homoseksualnosti, ki jih promovira heternormativna družba. Ta konstruira identiteto njihovega otroka kot deviantno, stigmatizirano in družbeno nezaželeno. Na drugi strani so starši soočeni s svojimi lastnimi občutji starševske ljubezni in naklonjenosti do otroka. Vse to zahteva redefinicijo odnosa: ne zgolj med otrokom in staršem, pred katerim se je razkril, pač pa tudi v odnosu do preostalih družinskih članic in članov. V tem smislu se starši znajdejo v nekakšnem »družinskem klozetu«, ki od njih zahteva soočenje s homofobično družbo. Družinski klozet je pravzaprav oblika družbenega vakuuma, ki zahteva vzpostavitev določenih strategij upravljanja z novo situacijo. Na osnovi naših raziskav družinski člani bodisi dosledno *skrivajo informacijo* o otrokovi spolni usmerjenosti – 57 % vprašanih gejev in lezijk je poročalo, da vedo ali predvidevajo, da njihovi starši z nikomer niso govorili o njihovi spolni usmerjenosti –, natančno *nadzorujejo*, komu je informacija posredovana (v vlogo čuvarja je najpogosteje postavljena mama), ali pa, podobno kot njihovi otroci pred tem, poskušajo najti podporo znotraj svojega najtesnejšega prijateljskega kroga, kjer naredijo razkritje kot starši istospolno usmerjenega otroka.

Nekaj let pozneje sem ugotovila, da vsi prijatelji mojih staršev vedo, da sem lezbijka. To pomeni, da je mama govorila z njimi, kar se mi zdi dobro. Zdi se mi pozitivno, da tega ni držala v sebi. Povedala je vsem svojim prijateljem in moji babici. (Ksenija, 27, 2003)

Omenili smo že, da je ključni dejavnik, ki vpliva na razliko v odzivih na razkritje, starost: mlajše generacije z mlajšimi starši poročajo o bolj pozitivnih odzivih, ki so se odvili ob njihovem razkritju v družini. Te razlike lahko pojasnimo – poleg dejstva, da homoseksualnost postaja vse bolj »normalizirana«, – z razliko v medgeneracijskih odnosih, ki so se pomembno spremenili v zadnjih letih. Medtem ko je bil za starejše generacije značilen medgeneracijski konflikt, je za mlajše generacije značilen generacijski mir. (Renner 1996) Opredeljujejo ga skorajda prijateljski odnosi med otroki in starši, ki si vse bolj delijo tudi isti vrednostni sistem. V tem smislu razkritje lahko razumemo kot znak poglobljenega zaupanja med otrokom in starši, ki potencialno vodi h krepitvi obstoječih harmoničnih znotrajdružinskih odnosov.

Naši odnosi so postali bolj iskreni. Zdaj se o stvareh pogovarjamo bolj konkretno. Oče mi je nekoč dejal, da je bilo zelo pogumno od mene, da sem se razkril in da je v življenju pomembno, da se spopadamo z lažmi, saj nas v nasprotnem primeru lahko zadušijo. (Gašper, 27, 2003)

Večina tovrstnih pozitivnih odzivov in odzivov, ki se sčasoma preoblikujejo v nevtralno ali pozitivno sprejemanje otrokove istospolne usmerjenosti, temelji na t. i. starševski ljubezni. Starši novo realnost racionalizirajo, njihove naracije o sprejemanju pa uokvirja trditev, da gre še vedno za njihovega otroka, ki ga imajo radi. Vendar to pravzaprav pomeni, da je homoseksualnost nekaj, kar starši zgolj tolerirajo, v osnovi pa otrokova spolna usmerjenost ohranja negativne konotacije. Kljub starševski ljubezni tovrstno sprejemanje pri večini ni brezpogojno.

Zaključek

Naracije o razkritju istospolne usmerjenosti v družini se pogosto zdijo neposredno povezane z vprašanjem ljubezni. Raziskave v Sloveniji kažejo, da starši kljub nerazumevanju pogosto sprejmejo otrokovo razkritje, ker jih pri tem vodi starševska ljubezen. A to je zgolj intimni, zasebni del tovrstnih zgodb. Vsa ta razkritja je namreč treba razumeti tudi v bistveno bolj političnem kontekstu intimnega državljanstva. Ta koncept, ki ga Plummer (1995) označuje kot »verigo pojavljajočih se skrbi glede pravice izbrati, kaj bomo počeli s svojimi telesi, občutji, identitetami, partnerstvi, spolom, erotiko in našimi reprezentacijami«, ni mogoče razumeti zgolj v smislu pravnih ovir, ki jih država postavlja na poti do polnopravnega (intimnega) državljanstva, pač pa gre pri tem tudi za ključno vprašanje možnosti posameznikovega aktivnega delovanja znotraj kulture, ki je heteronormativna.

Razkritje spolne usmerjenosti v družini je tisto polje zasebnosti, kjer se odvijajo re-interpretacije in pogajanja, kako vključiti neheteroseksualno osebo v družbeno institucijo, kot je družina, in z njo povezane rituale in prakse, ki so definirane skozi heteronormativno matrico. V tem smislu je družina osnovno polje intimnega državljanstva, razkritje pa protidiskurz, oblika mikro aktivizma, ki si prizadeva za »polnopravno državljanstvo« znotraj mikro okolja določenega družinskega konteksta. In vse to prizadevanje za enako priznanje in spoštovanje istospolne identitete se pogosto odvija prav s sklicevanjem na ljubezen – bodisi starševsko ali partnersko. V osnovi vendarle drži, da so vse ljubezni enako lepe.

Literatura

- CASS, Vivienne, 1979: Homosexual identity formation: A theoretical model. *Journal of Homosexuality* 4/3. 219–235.
- COLEMAN, Eli, 1982: Developmental Stages of the Coming Out Process. *Journal of Homosexuality* 7/2–3. 31–43.
- DAVIES, Peter, 1992: The role of disclosure in coming out among gay men. Ken Plummer (ur.): *Modern homosexualities: Fragments of lesbian and gay experience*. London: Routledge. 75–83.
- KUHAR, Roman, MENCIN ČEPLAK, Metka, 2016: Same-sex partnership debate in Slovenian: Between declarative support and lack of political will. Koen Sloopmaeckers, Heleen Touquet, Peter Vermeersch (ur.): *The EU enlargement and gay politics: the impact of Eastern enlargement on rights, activism and prejudice*. London: Palgrave Macmillan. 147–172.
- KUHAR, Roman, PATERNOTTE, David (ur.), 2017: *Anti-gender campaigns in Europe: Mobilizing Against Equality*. New York: Rowman & Littlefield.
- PLUMMER, Ken, 1995: *Telling sexual stories: Power, change and social worlds*. London: Routledge.
- RENER, Tanja, 1996: Mladina in družina. Mirjana Ule (ur.): *Predah za študentsko mladino*. Ljubljana: Juventa. 119–152.
- ŠVAB, Alenka, 2001: *Družina: Od modernost k postmodernosti*. Ljubljana: ZPS.

- ŠVAB, Alenka, 2015: Narratives of coming out to parents: results of replicating a sociological study on the everyday life of gays and lesbians in Slovenia (2014–2015). *Teorija in praksa* 53/6. 1344–1355.
- ŠVAB, Alenka, KUCHAR, Roman, 2005: *Neznosno udobje zasebnosti: Vsakdanje življenje gejev in lezbijk v Sloveniji*. Ljubljana: Mirovni inštitut.
- TOŠ, Niko (ur.), 1999: *Vrednote v prehodu II, Slovensko javno mnenje 1990–1998*. Ljubljana: IDV – CJMMK.
- TOŠ, Niko (ur.), 2004: *Vrednote v prehodu III, Slovensko javno mnenje 1999–2004*. Ljubljana: IDV – CJMMK.
- TOŠ, Niko (ur.), 2009: *Vrednote v prehodu IV, Slovensko javno mnenje 2004–2009*. Ljubljana: IDV – CJMMK.
- TOŠ, Niko (ur.), 2016: *Vrednote v prehodu X, Slovensko javno mnenje 2010–2016*. Ljubljana: IDV – CJMMK.
- TROIDEN, Richard, 1988: A model of homosexual identity formation. P. Nardi, B. E. Schneider (ur.): *Social perspectives in lesbian and gay studies*. London: Routledge. 261–278.